

Conclusions del 8è Laboratori d'Arxius Municipals

Ponència: Els fons privats als arxius municipals

-A l'hora de dur a terme adquisicions i ingressos de fons documentals privats en els arxius públics cal que prevalgui la coordinació entre administracions públiques i que aquesta es tradueixi en la col·laboració entre els centres arxivístics.

-En les modalitats d'ingrés de fons documentals als arxius, la compra-venda hauria de ser el darrer recurs doncs inhibeix a possibles donants; tan sols s'hauria de justificar per a peces o conjunts singulars.

-Cal tenir molta cura en els drets associats als fons documentals privats susceptibles a ingressar en un arxiu públic.

-Els documents que ingressen en un arxiu esdevenen patrimoni documental i cal protegir-los; per tant, no es poden eliminar. Es proposa que l'arxiu faci, en primer lloc, una acceptació a benefici d'inventari i, posteriorment, una acceptació definitiva dels documents que ingressen finalment i comunicar al propietari que de la resta en pot disposar.

-Els documents que ingressen a un arxiu municipal han de formar part de l'inventari i del registre de béns de l'ajuntament.

-Abans d'acceptar l'ingrés d'un fons a un arxiu caldrà preveure la seva organització i difusió, amb la valoració dels mitjans humans i materials que caldrà destinar-hi.

1r Taller: Polítiques públiques d'ingressos de fons

-Es constata el desconeixement de quines són les polítiques d'ingressos de fons per part de les institucions arxivístiques, ja sigui perquè no estan definides o perquè no se'n dona publicitat.

-Seria convenient que s'establís de manera conjunta uns objectius, uns criteris generals i una planificació de la política d'ingressos de fons privats en arxius públics. Aquesta política hauria de ser assumida, compartida i coordinada pel conjunt de les institucions arxivístiques.

-Es planteja que un grup de treball fixi les bases d'una política d'ingressos de fons privats als arxius públics, que senti les bases d'una planificació teòrica i pràctica (modalitats, procediments, estratègies, actors).

-L'ètica professional, l'ètica institucional, la territorialitat i l'avaluació del bé en totes les seves dimensions són elements indispensables de qualsevol política d'ingressos de fons en arxius públics.

-Disposar d'uns criteris generals comuns servirà per reforçar i millorar les polítiques de captació de fons dels respectius centres i ajudarà a superar les accions personals basades en la subjectivitat i la "bona voluntat".

-En relació amb altres centres que preserven patrimoni cultural, no s'ha d'entrar en una competència, sinó en una cooperació.

-La preservació futura dels fons privats actuals ha de començar des d'avui mateix.

2n Taller: Protocols d'actuació i tractament arxivístic

-L'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona a través del seu Programa de Manteniment de la Xarxa d'Arxius Municipals (XAM), amb la figura de l'arxiver itinerant, garanteix en 136 arxius municipals -d'ajuntaments menors de 10.000 habitants- la captació i ingrés de fons privats. El tractament que rep aquesta documentació inclou des de l'organització fins a la difusió en una comunitat virtual de la XAM.

-La Generalitat de Catalunya només tramita l'ingrés d'una part dels fons privats que es dipositen als arxius comarcals. L'interès fonamentalment local dels béns privats que s'ofereixen als arxius comarcals, fa factible que siguin les institucions locals les que assumeixin aquest rol. La complexitat dels tràmits que es requereixen des de la Generalitat de Catalunya també hi ajuda. Seria molt útil que la Generalitat disposés d'algun instrument jurídic més senzill per als ingressos menors.

-Qualsevol ingrés d'un fons privat en un arxiu ha d'estar formalitzat mitjançant un instrument jurídic (dipòsit, comodat, donació, compra, etc.). En la fórmula jurídica que s'utilitzi sempre han de quedar molt clars, i si cal negociar-los, tots els pactes, drets i obligacions de cadascuna de les parts. Requereixen especial atenció els pactes relacionats amb els drets de propietat intel·lectual i els relacionats amb l'honor, la intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge.

-L'existència de polítiques públiques d'ingressos, tant a nivell local com supralocal, així com, una bona entesa entre les institucions públiques patrimonials (arxius, biblioteques, museus, etc.) d'un mateix àmbit territorial, faciliten l'aplicació dels protocols d'actuació d'ingressos de fons privats als arxius públics.

3r Taller: Formes de difusió i comunicació

-Es constata la dualitat pel que fa a la difusió i l'ingrés de fons privats en arxius públics: la difusió retroalimenta l'ingrés.

-Cal plantejar-se els recursos i la capacitat de gestió i, la prioritització respecte a altres fons d'arxiu.

-Les eines tradicionals de difusió (exposicions, materials didàctics, publicacions, etc.), han de perdurar. Cal incorporar les noves eines TIC en la difusió dins d'un pla de comunicació predefinit.

-És necessari arribar a nous públics i col·lectius i, establir aliances amb altres institucions, col·lectius i equipaments.

-Cal socialitzar els fons documentals cap a un públic universal i segmentat.

Taula rodona: La captació de fons documentals privats en institucions públiques

-La captació de fons privats genera situacions conflictives entre diferents equipaments en ser materials de frontera i susceptibles d'anar a unes o altres institucions públiques. Sovint hi ha disputes entre territoris o entre centres del mateix territori. És imprescindible el pacte i la cooperació administrativa activa per garantir la conservació i difusió òptimes dels fons.

-Tot i que la normativa és prou clara, la seva aplicació resta subjecta a la interpretació interessada. Calen doncs unes bones pràctiques que haurien de ser definides per un grup de treball interdisciplinari promogut des de la capçalera del Sistema d'Arxius de Catalunya que redactés un document consensuat i acceptat per totes les parts amb la funció última d'evitar decisions discrecionals.

-Cal preservar la unitat dels fons i en la seva adscripció territorial, perquè és en el lloc on s'ha generat on tenen més sentit, incidència i retorn social. Conservar però en centres especialitzats documents amb suports sensibles a fi i efecte de preservar-ne la seva integritat.

-Cal assumir que no tot es pot conservar però que la documentació de les persones sense una especial rellevància pública pot tenir interès per enriquir la memòria col·lectiva d'una societat.

-Cal evitar confondre el valor dels documents amb el preu de mercat i prioritzar la donació en les polítiques d'incorporació de fons a les institucions.